„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii..."

MEȘTERUL MANOLE de Lucian Blaga ● Data difuzării: 27 septembrie 1993 ● Scenariul tv și regia: Olimpia Arghir ● Decoruri: Ion Olaru ● Costume: Elena Timonu ● Imaginea: Traian Andronic ● Distribuția: Marius Bodochi (Manole), Dorel Vișan (Gămăn), Anda Chirpelean (Mira), Gheorghe M. Nuțescu (Starețul Bogumil), Dorin Andone, Ion Marian, Virgil Müller, Paul Basarab, Eugen Titu, Adrian Andone, Ioan Isaiu, Radu Botar, Sergiu Marușca, Cornel Miron, Ginuc Crișan, Valentin Mălăescu (Meșterii), Petre Felezeu (Un sol). Spectacol realizat în colaborare cu Studioul de Televiziune Cluj-Napoca.

*„Eu nu **strivesc** corola de minuni a lumii..."*

Despre Lucian Blaga s-a spus că „în biserica gîndiristă a jucat rolul straniu de mitropolit eretic", Nichifor Crainic acuzîndu-l chiar că „sub obsesia formulelor evreului Sigmund Freud se ridică împotriva lui Dumnezeu, dintr-un păcătos orgoliu de intelectual care are pe dracu'n el!"

Deopotrivă filosof al culturii și poet dramatic, Blaga acorda religiilor capacitatea de a fi în posesia unui adevăr ultim, în aceeași măsură relativ ca și teoriile științifice sau viziunile artistice, considerînd că „arta este o aspirație, transcendent înfrînată, spre revelarea misterului".

*După ce, în **Tulburarea apelor**, prelucrase un eres local care propovăduia învățătura lui „Isus pămîntul", adică o formă de panteism primitiv, dramaturgul avea să se concentreze asupra legendei de circulație cvasiuniversală **Meșterul Manole** (1927), convertită în mit de tradițiile folclorului românesc – interesat de conflictualitatea virtuală a subiectului: „Creația își are pîrjolul ei. Meșterul Manole și-a zidit soția sub pietre și var, pentru ca să înalțe biserica. Surprindem gîlgîind în această legendă ecoul crud al conștiinței sau al presimțirii că o creație trece peste vieți și devastează adesea chiar pe creator. «A crea» nu înseamnă pentru creator dobîndirea unui echilibru, după cum o prea naivă și plată interpretare ar vrea să ne facă să credem. Se creează cu adevărat cel mai adesea numai la înalte tensiuni, cărora organele de execuție nu le rezistă totdeauna. Creația sfarmă adeseori pe creator" **(Despre gîndirea magică. Trilogia valorilor).***

Dar dacă soția sacrificată este existența terestră a constructorului, opera reprezintă existența lui cosmică. Această simbolică luare în posesie a lumii i-a permis scriitorului să îndrăznească o apropiere de mitul christic. În măsura în care Isus Christos este imaginea reprezentativă a omului sfîșiat de contradicții, de revoltă și judecată, de dragoste și umilință, de adevăr și speranță, de blestem și acuzare, de deznădejde și eroare, probînd forța lui homo faber și vulnerabilitatea lui homo sapiens. Pentru potențarea dramatismului, Blaga a recurs și la o contaminare prin introducerea unui personaj, Bogumil, ce amintește de o sectă creștină medievală, care propovăduia o erezie de esență maniheistă, susținînd că Isus ar fi fost al doilea fiu al lui Dumnezeu, primul fiind Satanael.

Decantarea conceptului de religiozitate ortodoxă din cel al animismului, figurat prin „duhuri" ce sălășluiesc în spatele fiecărui fenomen al naturii, dar și al fiecărui obiect, impune de fapt proiecția într-o atemporalitate care-i conferă dramei actualitate perpetuă: „Încotro amenințî, Manole? Spre stînga, unde în clipa aceasta răsare o zodie nebună, spre dreapta, unde norocul apune? Spre puterile de sus sau spre cele de jos?". Ceea ce afirma Lucian Blaga la 1920 continuă să fie la fel de valabil și astăzi: „E tragică soarta timpului nostru – ne trebuie o religie, dar nu găsim nicăieri un Dumnezeu pentru ea..."

Revitalizarea mitului vizează o reactivare a moralității, extazul mistic fiind considerat de poetul-filosof ca o stare de supraconștiință. Credințe ancestrale, plăsmuiri naive, practici magice sînt orchestrate expresionist în dezlănțuiri stihinice menite să declanșeze acțiunea creatoare supremă, concretizată în construirea simbolică a bisericii, metaforă a lumii în esența ei.

A juca această capodoperă a dramaturgiei românești în aer liber, în plin spațiu mioritic, este o idee formidabilă, emoția sublimată, fiorul metafizic urmînd a se conecta direct la sentimentul cosmic.

În sprijinul temerarei viziuni regizorale, virtuțile celei de a 7-a arte (fie ea și mediată de televiziune) se cereau speculate la maximum. Dar pentru încă o dată se atacă un domeniu fără să fie perfect stăpînite legile lui și ignorîndu-se pînă și faptul că pe ecran (fie el și mic) nu mai pot fi corijate carențe care – uneori – pe scenă sau în studio se pot estompa. Devin astfel extrem de supărătoare anumite inadvertențe de distribuție; butaforia total neinspirată și care ar fi trebuit să cedeze locul sugestiei; strategia unghiurilor de filmare, insuficient elaborată; iluminarea și încadraturile fără rafinamentul plastic necesar; lipsa unei concepții stilistice integratoare, care să dozeze efectele vizuale, armonizîndu-le cu efectele sonore ale replicilor, cuvîntul – în cazul acestei drame poetice – trebuind „să se detașeze ca un contur material instalîndu-se în aer ca un corp, participînd la întregul ansamblu fizic al spectacolului: „decor, trup, mimică, mișcare", cum exact sesiza Al. Paleologu.

Personajele-mituri a căror psihologie e concentrată la extrem ar fi trebuit să fie animate de goana după certitudini și setea de absolut. „A trăi în absolut înseamnă a te stiliza lăuntric", afirma apodictic Lucian Blaga. Meșterilor zidari ce poartă chiar numele și au îndeletnicirile inițiale ale apostolilor lui Christos li se cerea o prestanță statuară, și nu o prestație de figurație neomogenă. Nici măcar Al Șașelea, asimilat lui Toma necredinciosul și luda iscariotul – cînd dubitativ, cînd sperjur –, nu face excepție. Așa cum nici Gămăn nu are nimic din „demonia teluricului" acelei „arătări de poveste ce se scutură fantastic împrăștiind din lîna cojocului nisip și pămînt", invitînd la exorcism. Cu o emisie vocală defectuoasă, Starețul Bogumil e anihilat aproape total. Neatinsă de „extazul strengăresc al jocului" sau de „raza înseninată" a renunțării la viață, tînăra soție e departe de a personifica destinul, M(o)ira care înfruntă obstacolele pentru a îndeplini opera sacrală. Interpretul lui Manole deține atributele rolului, dar trebuia ajutat să dobîndească pe deplin acea măreție tragică a creatorului confruntat cu obscure puteri distructive, active în natură și implicit în propria ființă, zbătîndu-se asemeni izvoditorului creștinismului între trăiri contradictorii, scindat între atitudini polare, într-un crescendo al sacrificiului de sine semnificînd regenerarea și totodată imortalitatea.

Cîteva momente – deschiderea, acea reluare a lamentației lui Isus din grădina Ghetsemani, o trecere peste rîu, munca sisifică la cariera de piatră, anunțarea jertfei ca imperioasă necesitate, răstignirea de bunăvoie – rămîn în memorie să împlinească acea splendidă magie care înalță și purifică.

Poate n-ar fi trebuit uitate versurile: „Eu, cu lumina mea, sporesc a lumii taină..." ■